

особливу увагу на розмежування понять «народні засідателі» та «присяжні», популяризацію значимості ролі народних засідателів, належного їх фінансування та перегляд юрисдикції суду за участю народних засідателів у зв'язку з запровадженням суду присяжних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийнятий Верховною Радою України № 4651-VI від 13.04.2012 р.; Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» № 4652-VI від 13.04.2012 р. : станом на 1 вересня 2012 року.- Х.: Право, 2012.- 392 с.

2. Онішук М. Проект нового КПК України - рух у правильному напрямку / М. Онішук // Дзеркало тижня. Україна. 2011. - 12 серпня. - № 28.- С. 12-12.

3. Футей Б. Роль суду присяжних в Україні // Наша Україна – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.razom.org.ua/opinions/12295/>

4. Тернавська В.М. Суд присяжних як складова частина демократичної судової влади В. М. Тернавська // Адвокат. – 2006. - № 8. – С. 19-22.

5. Тertiшник В. Суд присяжних: суть ідеї, історичний досвід, перспективи становлення та актуальні проблеми сьогодення / В. Тertiшник // Підприємництво, господарство і право. - 2003. - №11. - С. 3-4.

6. Русанова І. Суд присяжних як форма захисту громадян /І. Русанова // Університетські наукові записки. - 2007. - № 4. - С. 425 431.

7. Пилипенко В. Суд присяжних: pro і contra для України / В. Пилипенко // Українська правда. - 2012. - березень [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1355056940>

Горох Олексій Петрович

доцент кафедри галузевих правових наук Національного університету «Киево-Могилянська академія», кандидат юридичних наук, доцент

ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ОСІБ, ЗАСУДЖЕНИХ ЗА ДІЯННЯ, КАРАНІСТЬ ЯКОГО УСУНУТА

Звільнення від покарання осіб, засуджених за діяння, караність якого усунута, передбачене ч. 2 ст. 74 Кримінального кодексу України (далі – КК). Застосування положень цієї норми ґрунтується на положеннях ст. 5 КК про зворотну дію кримінального закону у часі. Так, згідно з ч. 1 ст. 5 КК закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

Звільнення від покарання осіб, засуджених за діяння, караність якого усунута, здійснюється судом (ч. 1 ст. 74 КК).

Караність діяння може бути усунена законодавцем різними способами.

1. Одним із способів такого усунення є виключення з положень «нового» Кримінального кодексу діянь, відповідальність за які була передбачена «старим» Кодексом. Відповідно до п. 1 розділу II Прикінцевих та перехідних положень Кримінального кодексу України 2001 р. підлягають звільненню від покарання (основного і додаткового) на підставі ч. 2 ст. 74 певні категорії осіб, засуджених за Кримінальним кодексом 1960 р. за діяння, відповідальність за які не передбачена Кримінальним кодексом 2001 р. Перелік осіб, що мали б бути звільненні від покарання за цією підставою встановлений у пунктах «а» – «е» п. 1 та п. 2 розділу II Прикінцевих та перехідних положень Кримінального кодексу України 2001 р.

2. Іншим способом усунення законодавцем караності діяння є виключення з чинного Кримінального кодексу певної статті (частини статті) Особливої частини Кодексу. Так, на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо перетинання державного кордону України» № 1723-IV від 18 травня 2004 р. з Кримінального кодексу виключено статтю 331; на підставі Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо запобігання тероризму» № 170-V від 21 вересня 2006 р. – частини 4, 5 ст. 258; на підставі Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності» № 270-VI від 15 квітня 2008 р. – ст. 188, ч. 1 ст. 413; на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» № 4025-VI від 15 листопада 2011 р. – статті 202, 203, 207, 208, 214, 215, 217, 218, 220, 221, 223, 225, 226, 228, 230, 234, 235. Відповідно особи, засуджені за ці діяння, підлягають, як правило, негайному звільненню від призначеного судом покарання. Водночас, застосовуючи закон про кримінальну відповідальність у цій частині судам треба мати на увазі застереження, що містяться у прикінцевих положеннях відповідних Законів. Так, згідно з п. 6 Прикінцевих положень Закону № 270-VI від 15 квітня 2008 р. суди повинні переглянути кримінальні справи стосовно осіб, які вчинили злочин, передбачений ст. 188 КК, для вирішення питання щодо зміни кваліфікації дій цих осіб на інші відповідні частини статей КК.

Проведене нами узагальнення судової практики щодо перегляду кримінальних справ стосовно осіб, які вчинили злочин, передбачений ст. 188 КК, свідчить про те, що окремі суди неоднаково застосовували закон про кримінальну відповідальність у цій частині. Так, постановою Згурівського районного суду Київської області від 3 вересня 2008 р. О., засудженого вирокком цього районного суду від 23 червня 2005 року за ч. 1 ст. 188 КК до 3 років позбавлення волі із застосуванням статей 75 КК, на підставі

ч. 2 ст. 74 КК було звільнено від покарання у зв'язку з декриміналізацією цього діяння Законом № 270-VI від 15 квітня 2008 р. При цьому питання щодо зміни кваліфікації дій О. на іншу відповідну частину статті Кримінального кодексу України всупереч п. 6 Прикінцевих положень цього Закону судом не вирішувалося. Таке застосування закону про кримінальну відповідальність, на нашу думку, суперечить його змісту.

Вважаємо правильною практику тих судів, які переглядаючи кримінальні справи стосовно осіб, котрі вчинили злочин, передбачений ст. 188 КК, перекваліфікували дії цих осіб на відповідні частини ст. 185 КК.

3. Ще одним способом усунення законодавцем караності діяння є також *внесення до диспозиції статті (частини статті) Особливої частини Кримінального кодексу певних змін*. Прикладом такого законодавчого рішення можуть бути зміни, внесені до ч. 1 ст. 310 КК Законом № 270-VI від 15 квітня 2008 р. Відповідно до цих змін було усунуто караність незаконного посіву або вирощування снотворного маку чи конопель менше 100 рослин. Отже, постанову Армянського міського суду Автономної Республіки Крим від 30 вересня 2008 р. про звільнення на підставі ч. 2 ст. 74, ч. 1 ст. 55 КК від покарання Е., що був засуджений вироком Армянського міського суду Автономної Республіки Крим від 3 грудня 2007 р. за незаконний посів та вирощування снотворного маку у кількості п'яти рослин, слід визнати законною та обґрунтованою.

4. Караність діяння може бути усунена також шляхом *внесення змін до норм Загальної частини КК*. Наприклад, у зв'язку із заміною Законом № 270-VI від 15 квітня 2008 р. у ч. 4 ст. 28 КК слів «(три і більше)» на «(п'ять і більше)» звільненню від призначеного судом покарання підлягають особи, засуджені за статтями 255, 256 КК, а також особи, засуджені за ст. 257 КК (у разі якщо банда діяла як стійке ієрархічне угруповання), якщо ці злочини були вчиненні у складі менше п'яти осіб. Знову звернемося до судової практики. Вироком Звенигородського міського суду Черкаської області від 30 травня 2007 року, С. був засуджений, зокрема, за ст. 257 КК. Розглядаючи подання адміністрації Катеринівської виправної колонії № 46 про приведення вироку у відповідність з новим законом, Сарненський районний суд Рівненської області своєю постановою від 3 квітня 2009 р. на підставі ч. 2 ст. 74, ч. 2 ст. 5 КК звільнив С. від покарання, призначеного за ст. 257 КК. Обґрунтовуючи своє рішення Сарненський районний суд Рівненської області зазначив: оскільки Законом № 270-VI від 15 квітня 2008 р. у ч. 4 ст. 28 КК слова «(три і більше)» замінено на «(п'ять і більше)», а С. був у складі банди, що діяла як стійке ієрархічне угруповання (злочинна організація), С. підлягає звільненню від покарання.

5. Засуджений може бути звільнений від покарання на підставі ч. 2 ст. 74 КК і у зв'язку з *внесенням змін до інших нормативно-правових актів*, зокрема, Кодексу України про адміністративні правопорушення. Так, законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення» від 2 червня 2005 року № 2635-IV диспозицію ст. 51 КУпАП викладено у новій редакції: викраденням майна шляхом краді-

жки, шахрайства, привласнення чи розтрати стало дрібним, якщо вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищує трьох неоподаткованих мінімумів доходів громадян (з урахуванням положень п.п. 6.1.1 п. 6.1 ст. 6 Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» у 2005 р. ця сума дорівнювала 393 грн.). Тому особи, засуджені за вчинення зазначених вище дій у разі, якщо сума викраденого не перевищувала трьох неоподаткованих мінімумів доходів громадян, підлягають звільненню від покарання.

6. Вивчення нами кримінальних справ показало, що нерідко суди звільняючи особу від покарання безпідставно посилаються на ч. 2 ст. 74 КК у мотивувальній частині відповідних рішень. Наприклад, Свалявський районний суд Закарпатської області, постановляючи рішення від 29 вересня 2009 р. про звільнення С. від покарання у зв'язку з проходженням ним іспитового строку (ст. 75 КК) в мотивувальній частині постанови безпідставно послався на ч. 2 ст. 74 КК, що суперечить змісту закону.

Вирішення питання про звільнення від покарання осіб, засуджених за діяння, караність якого усунута здійснюється місцевим судом в межах територіальної юрисдикції якого виконується вирок за клопотанням (поданням) прокурора, засудженого, його захисника, законного представника, органу або установи виконання покарань, а також інших осіб, установ або органів (п. 13 ч. 1 ст. 537, ч. 1, п. 2 ч. 2 ст. 539 Кримінального процесуального кодексу України).

Градецький Андрій Вікторович

доцент кафедри правознавства Інституту управління та права
Запорізького національного технічного університету,
кандидат юридичних наук

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ПОСАДОВИХ ЗЛОЧИНІВ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Принцип верховенства права стосовно діяльності правоохоронних органів держави означає виконання правоохоронцями усіх без виключень вимог закону та дію будь-якої посадової особи тільки на підставі закону. Проте навіть у практиці європейських країн цей принцип не дотримується повністю через велику кількість чинників, що призводить до чисельних «відхилень» у виконанні вимог закону працівниками правоохоронних органів, порушень ними прав людини під час виконання службових обов'язків. Ця тенденція, на жаль, повною мірою стосується й органів внутрішніх справ України. Останнім часом українське суспільство все частіше звертає увагу на діяльність органів внутрішніх справ України. Злочини у сфері службової діяльності (посадові злочини) становлять переважно більшість кримінальних проявів працівників органів внутрі-